

Boekselen

Door René Berends

Teksten schrijven is op school een bloedserieuze aangelegenheid. Vaak gaat het daarbij om het leren schrijven van zakelijke teksten: een sollicitatiebrief, een commentaar of samenvatting, een betogende of argumentatieve tekst.

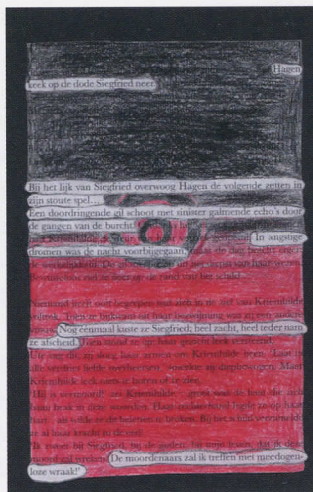
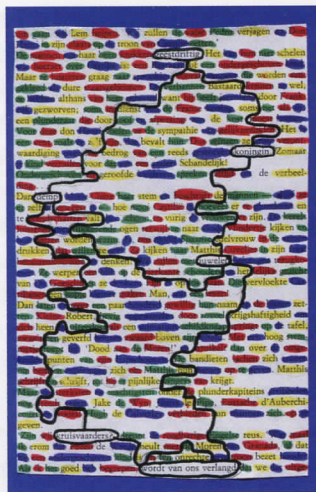
Natuurlijk is het leren schrijven van dit soort zakelijke teksten van belang, maar we missen in ons stelonderwijs wel eens schrijfopdrachten, waarbij er ook aandacht is voor het schrijven als een creatieve aangelegenheid. En zelden is kunstzinnig schrijven een hoofddoel bij het schrijfonderwijs. In dit artikel laten we zien wat het leren schrijven van creatieve teksten, in dit geval het leren schrijven van streepgedichten, inhoudt en wat zo'n vorm van kunstzinnig schrijven bij kinderen in een bovenbouwgroep van een basisschool teweeg kan brengen.

Passie voor schrijven

"Er zijn kinderen die er niet mee op kunnen houden," stelt Saskia van Aartsen, leerkracht van vrije school De Kleine Johannes. "Die hebben echt de geest gekregen. Zij scheuren zelfs thuis bladzijden uit oude boeken! Met prachtige resultaten tot gevolg! Toen ik 'boekselen' – zo noemen wij deze vorm van creatief schrijven op school – in de klas geïntroduceerd had, gingen alle kinderen enthousiast aan de slag. En in de loop van de weken daarna kwamen verschillende kinderen op school nieuwe kunstwerkjes aan mij laten zien. Die hadden ze thuis gemaakt.

Streepgedichten

Bladzijden scheuren uit oude boeken? Dat kan toch niet echt de bedoeling zijn! Toch ligt daarin de start van het schrijven van een nieuw soort gedichtjes. Wat juf Saskia 'boekselen' noemt, wordt ook wel het schrijven van streepgedichten of stiftgedichten genoemd. Het is een artistiek feestje voor een verloren ogenblik, wordt er op de website www.demagischebongerd.nl gesteld, maar daarmee wordt dit genre enigszins te kort gedaan. 'Boekselen' was bij juf Saskia een serieuze aangelegenheid.

Allereerst gaat het erom een oud boek op te offeren. Leerlingen kiezen er vervolgens vrij willekeurig een bladzijde uit, eentje die zij er een beetje interessant uit vinden zien. Die mogen ze eruit scheuren. Vervolgens moeten de leerlingen, zonder dat de tekst echt goed gelezen wordt, de ogen over de tekst laten gaan. Daarbij vallen – bijna als vanzelf – woorden in de tekst op, woorden die aanspreken en uitgekozen worden, woorden die samen het streep- of stiftgedicht gaan vormen.

Scannen, omcirkelen en wegstrepen

Het is de bedoeling dat om de woorden die tijdens het scannen van de tekst opvallen, een kringetje gezet wordt. Na het omlijnen van die interessante woorden of zinsdelen, wordt de rest van de tekst weggestreept, bijvoorbeeld met een zwarte stift. Die woorden en zinsdelen doen er niet meer toe.

Dat wegstrepen dient pas te gebeuren nadat je als schrijver tevreden bent met de omcirkelde woorden die straks in de tekst over zullen blijven. Dat moeten kleine gedichtjes of interessante tekstjes zijn. Bij het scannen van de bladzijde is het een kwestie van opletten welke woorden samen iets nieuws vormen. Is de schrijver tevreden met zijn gedichtje, dan mag de rest vervolgens worden weggestreept. Wat overblijft is opeens iets moois, iets nieuws.

'Boekselen' is dus een vorm van het maken van een gedicht, niet door woorden te bedenken en op te schrijven, maar door woorden weg te strepen uit een bestaande tekst.

Bij het bekijken van de tekst, is het belangrijk de tekst niet zo zeer te lezen, maar te scannen op woorden die aanspreken.

Die interessante woorden op de bladzijde doemen soms wat makkelijker op als de tekst van onder naar boven bekeken wordt. De schrijver, of moeten we misschien zeggen de samensteller van het gedicht, moet er wel bewust van blijven dat de lezer straks het stiftgedicht toch van links naar rechts en van boven naar beneden zal lezen.

Met stippelijntjes of bolletjes kun je als schrijver de lezer door je gedicht 'sturen'. Zo wordt de volgorde duidelijker waarin de schrijver vindt dat de woorden gelezen moeten worden.

Kunstzinnige aankleding van het gedicht

Als met de niet weggestreepte woorden zo een mooi gedicht gemaakt is, is het product nog niet af. De pagina kan verder gebruikt worden om een tekening of schilderij te maken. De tekening of het schilderij kunnen het gedicht versterken. Dan kan een somber gedicht opdoemen uit een somber gekleurd kunstwerk, maar natuurlijk kan ook de tegenstelling gezocht worden: een somber gedicht op een 'blijje', vrolijke pagina. Zo worden streepgedichten ware kunstwerken.

Tekstpresentaties

Leraren zouden tijdens het stelonderwijs vanuit het idee kunnen werken dat er niet geschreven is, als de teksten niet gelezen worden. Voor kinderen is het belangrijk dat hun teksten gebruikt worden, gelezen worden. Dan 'schrijf je voor het echie!' Het zou een goede gewoonte om kinderen niet voor de prullenbak te laten schrijven. Dat geldt ook bij het 'boekselen'. Bij juf Saskia in de klas hebben de kinderen dan ook uitgebreid de tijd genomen om elkaars kunstwerkjes te lezen en te bekijken. Ze hebben elkaar feedback gegeven en elkaar daardoor geprikkeld tot maken van prachtige producten.

Verder lezen

<http://demagischebongerd.nl/blog/tag/streepgedicht>

<http://klassiek.blogspot.nl/2012/10/wegstreepgedicht.html>

<http://klunky.nl/uploads/download/3211444c122d1caee78b8ff36486658dd0a26cd.pdf>

